

PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM

**NYELVTUDOMÁNYI
DOKTORI ISKOLA**

KÉPZÉSI TERV

Budapest, 2024

Tartalomjegyzék

KÉPZÉSI STRUKTÚRA.....	3
TANTÁRGYLEÍRÁSOK	9
KOMPLEX VIZSGA.....	16
TOVÁBBI INFORMÁCIÓK.....	18

KÉPZÉSI STRUKTÚRA

A képzés ideje alatt az alábbi kötelező tanegységeken túl hat szabadon választható kurzust kell elvégezni. Közülük legalább négyet az 1-4. félévben kell teljesíteni.

Kötelező tanegységek:

I. FÉLÉV

1. Szintaxis I. (generatív szintaxiselmélet)	8 kredit	kollokvium
2. Morfológia	8 kredit	kollokvium
3. Fonológia	8 kredit	kollokvium
4. Konzultáció	5 kredit	gyakorlat

II. FÉLÉV

1. Szintaxis II. (magyar generatív szintaxis)	8 kredit	kollokvium
2. Szemantika	8 kredit	kollokvium
3. Kutatásmódszertan I.	8 kredit	gyakorlat
4. Konzultáció	5 kredit	gyakorlat

III. FÉLÉV

1. Kutatásmódszertan II.	8 kredit	gyakorlat
2. Pragmatika	8 kredit	kollokvium
3. Konzultáció	5 kredit	gyakorlat

IV. FÉLÉV

1. Konzultáció	5 kredit	gyakorlat
Komplex vizsga		

Példák szabadon választható kurzusokra:

1. Academic English I.	8 kredit	gyakorlat
2. Academic English II.	8 kredit	gyakorlat
3. Magyar fonológia	8 kredit	kollokvium
4. Magyar morfológia	8 kredit	kollokvium
5. Történeti nyelvészet	8 kredit	kollokvium
6. Pszicholingvisztika	8 kredit	kollokvium
7. Szociolingvisztika	8 kredit	kollokvium
8. Fonetika	8 kredit	kollokvium
9. Statisztika	8 kredit	gyakorlat
10. Haladó szintaxis	8 kredit	kollokvium
11. Haladó fonológia	8 kredit	kollokvium
12. Az európai nyelvészeti gondolkodás története	8 kredit	kollokvium
13. Olvasószeminárium	8 kredit	gyakorlat
14. Szövegten	8 kredit	kollokvium
15-20. Műhelyórák	8 kredit	

V-VIII. FÉLÉV félévente

Konzultáció	5 kredit	gyakorlat
-------------	----------	-----------

Összesen: 4x5 = 20 kredit

Kötelező kreditek összesen: 104 kredit

Ebből:

- Konzultációk (1-8. félév) = 40 kredit
- További kötelező tárgyak = 64 kredit

Választható kreditek: 136 kredit

Ebből:

- Szabadon választható kurzusok: minimum 48 kredit
- Kutatási és publikációs modul: minimum 88 kredit

ÖSSZESEN MEGSZERZENDŐ: 240 kredit

Kurzusokkal megszerzendő tanulmányi kreditek összesen a képzés ideje alatt: 152 kredit

A komplex vizsgáig elvégzendő kreditek száma: minimum 116 kredit

Melyből:

- Konzultációk (1-4. félév) = 20 kredit
- További kötelező tárgyak = 64 kredit
- Szabadon választható kurzusok = minimum 32 kredit (4 kurzus) az első négy félév alatt

Kurzusok a komplex vizsga utáni szakaszban:

- Konzultációk (5-8. félév) = 20 kredit
- További szabadon választható kurzusok = 16 kredit (2 kurzus) a képzés ideje alatt

Konzultációs tanegységek

A II., a IV., a VI., és a VIII. féléves konzultációs tanegység témavezető általi aláírásának egyik feltétele írásos beszámoló benyújtása a témavezetőnek az elvégzett tudományos munkáról, illetve a disszertáció állapotáról, az alábbiak szerint.

II. féléves konzultációs tanegység: 5 oldalas beszámoló az elvégzett tudományos munkáról,

IV. féléves konzultációs tanegység: 10 oldalas beszámoló az elvégzett tudományos munkáról, illetve a disszertáció előkészületeinek állapotáról;

VI. féléves konzultációs tanegység: 15 oldalas beszámoló az elvégzett tudományos munkáról, illetve a disszertáció állapotáról, vagy 15 oldal a készülő disszertációból

VIII. féléves konzultációs tanegység: a disszertáció mh. vitára benyújtandó változatának leadása, vagy ennek hiányában 20 oldal leadása a készülő disszertációból.

KUTATÁSI ÉS PUBLIKÁCIÓS MODUL (MIN. 88 KREDIT)

I. Tudományos publikációk

Az NYDI hallgatójaként közölt publikációk után járó kreditek jóváírásának feltétele a PPKE mint affiliáció feltüntetése a közlemény erre szolgáló részén.

A doktorandusz köteles gondoskodni tudományos publikációi, és más, a doktori tanulmányaihoz kapcsolódó szellemi alkotásai hiteles adatainak naprakész nyilvántartásáról a Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) adatbázisban. A doktorandusz hallgatói jogviszonyának fennállása alatt készült illetve megjelent publikációkat és más szellemi alkotásokat affiliálni kell a doktori iskolához.

A bírálati szakaszra való bocsájtáshoz legalább három – megjelent vagy közlésre elfogadott – tudományos közlemény szükséges, amelyek közül egy lehet recenzió is.

1. Ebből saját kutatáson alapuló tudományos publikációk (min. 26 kredit):

Idegen nyelvű lektorált könyv: 26 kredit

Magyar nyelvű lektorált könyv: 20 kredit

Idegen nyelvű tanulmány nemzetközi lektorált kiadványban 1: 16 kredit

Idegen nyelvű tanulmány nemzetközi lektorált kiadványban 2: 16 kredit

Idegen nyelvű tanulmány nemzetközi lektorált kiadványban 3: 16 kredit

Idegen nyelvű tanulmány nemzetközi lektorált kiadványban 4: 16 kredit

Idegen nyelvű tanulmány egyéb lektorált kiadványban 1: 12 kredit

Idegen nyelvű tanulmány egyéb lektorált kiadványban 2: 12 kredit

Idegen nyelvű tanulmány egyéb lektorált kiadványban 3: 12 kredit

Idegen nyelvű tanulmány egyéb lektorált kiadványban 4: 12 kredit

Magyar nyelvű tanulmány lektorált kiadványban 1: 10 kredit

Magyar nyelvű tanulmány lektorált kiadványban 2: 10 kredit

Magyar nyelvű tanulmány lektorált kiadványban 3: 10 kredit

Magyar nyelvű tanulmány lektorált kiadványban 4: 10 kredit

Idegen nyelvű tanulmány nemzetközi konferenciakiadványban 1: 8 kredit

Idegen nyelvű tanulmány nemzetközi konferenciakiadványban 2: 8 kredit

Tanulmány konferenciakiadványban 1: 6 kredit

Tanulmány konferenciakiadványban 2: 6 kredit

Rövid tanulmány: 4 kredit

2. Tudományos recenziók:

Recenzió idegen nyelvű könyvről: 6 kredit

Recenzió magyar nyelvű könyvről: 4 kredit

Rövid recenzió könyvről: 3 kredit

3. Szerkesztői, segédszerkesztői tevékenység (max. 16 kredit)

Idegen nyelvű nem lektorált kiadvány szerkesztése: 6 kredit

Magyar nyelvű nem lektorált kiadvány szerkesztése: 4 kredit

Idegen nyelvű lektorált kiadvány szerkesztése: 9 kredit

Magyar nyelvű lektorált kiadvány szerkesztése: 7 kredit

4. Nem saját kutatáson alapuló tudományos közlemények (max. 10 kredit)

Idegen nyelvű lektorált áttekintő tanulmány: 7 kredit

Áttekintő tanulmány lektorált kiadványban a hallgató anyanyelvén: 6 kredit

Idegen nyelvű lektorált enciklopédia szócikk: 4 kredit

Enciklopédia szócikk lektorált kiadványban a hallgató anyanyelvén: 3 kredit

5. Tudománynpszerűsítő közlemények (max. 8 kredit)

Tudománynpszerűsítő közlemény, min. 10 oldal: 4 kredit

Tudománynpszerűsítő közlemény, 3-10 oldal, 1: 3 kredit

Tudománynpszerűsítő közlemény, 3-10 oldal, 2: 3 kredit

Tudománynpszerűsítő közlemény, 3 oldalnál rövidebb, 1: 2 kredit

Tudománynpszerűsítő közlemény, 3 oldalnál rövidebb, 2: 2 kredit

A „Rövid tanulmány” és „Rövid recenzió könyvről” kivételével a fenti 1. és 2. típusú kreditek (oldalanként 2000 karakterrel számítva) a legalább 10 oldal terjedelmű közleményekért járnak.

A Képzési Tervben szereplő „nemzetközi” jelző értelmezése nem azonos a magyarországi szemszögből vett „külföldi” jelző jelentésével, hanem a bennfoglaló kiadvány illetve rendezvény szerzői gárdájának affiliációs ország szerinti változatos összetételére utal.

A publikációs kreditek megszerzésének feltétele, hogy a doktorandusz publikációját annak jellemző bibliográfiai adataival, esetleges online elérhetőségével együtt írásban/emailben bejelentse a BTK Doktori és Habilitációs Irodájának, eljuttatva a témavezetője hozzájáruló nyilatkozatát a megfelelő publikációs tanegység teljesítettnek nyilvánításához. Egyedi esetekben lehetőség van a kreditnek a publikáció megjelenése előtti megszerzésére, amennyiben a doktorandusz hitelt érdemlő igazolást csatol közleményének szerkesztői vagy kiadói elfogadásáról.

II. Tudományos előadások

1. Saját kutatáson alapuló tudományos előadások (min. 14 kredit)

Idegen nyelvű konferenciaelőadás 1: 6 kredit

Idegen nyelvű konferenciaelőadás 2: 6 kredit

Idegen nyelvű konferenciaelőadás 3: 6 kredit

Idegen nyelvű poszter: 3 kredit

Konferenciaelőadás a hallgató anyanyelvén 1: 4 kredit.

Konferenciaelőadás a hallgató anyanyelvén 2: 4 kredit.

Konferenciaelőadás a hallgató anyanyelvén 3: 4 kredit.

Poszter előadás a hallgató anyanyelvén: 2 kredit

2. Tudománynépszerűsítő előadás

Tudománynépszerűsítő előadás 1: 2 kredit

Tudománynépszerűsítő előadás 2: 2 kredit

Tudománynépszerűsítő előadás 3: 2 kredit

Az előadásokért járó kreditek megszerzéséhez a doktorandusznak írásban/emailben kell értesítenie a BTK Doktori és Habilitációs Irodáját, megjelölve az előadásnak helyt adó esemény(sorozat) nevét, helyét, dátumát, az előadás címét és típusát: szóbeli előadás vagy poszter előadás), valamint csatolnia szükséges a témavezetője hozzájáruló nyilatkozatát a megfelelő prezentációs tanegység teljesítettnek nyilvánításához.

3. Előadás a doktori iskola műhelykonferenciáján

1-4. félév (minimum 8 kredit megszerzendő):

Előadás a doktori iskola műhelykonferenciáján 1: 4 kredit

Előadás a doktori iskola műhelykonferenciáján 2: 4 kredit

Előadás a doktori iskola műhelykonferenciáján 3: 4 kredit

5-8. félév (minimum 8 kredit megszerzendő):

Előadás a doktori iskola műhelykonferenciáján 4: 4 kredit

Előadás a doktori iskola műhelykonferenciáján 5: 4 kredit

Előadás a doktori iskola műhelykonferenciáján 6: 4 kredit

Előadás a doktori iskola műhelykonferenciáján 7: 4 kredit

III. További tudományos és tudománynépszerűsítő tevékenységek (max. 12 kredit)

Tudományos vagy tudománynépszerűsítő esemény (konferencia) szervezése 1: 4 kredit

Tudományos vagy tudománynépszerűsítő esemény (konferencia) szervezése 2: 4 kredit

Egyéb tudományos vagy tudománynépszerűsítő tevékenység 1: 3 kredit

Egyéb tudományos vagy tudománynépszerűsítő tevékenység 2: 3 kredit

A fenti tevékenységekért járó kreditek megszerzésének feltétele, hogy a doktorandusz írásban/emailben eljuttassa a tevékenységet igazoló és a megfelelő tanegység megszerzését jóváhagyó nyilatkozatát.

IV. OKTATÁSI ÉS OKTATÁS-TÁMOGATÓ TEVÉKENYSÉGGEL MEGSZEREZHETŐ KREDITEK (MAX. 24 KREDIT)

Egyetemi kurzus tartása 1.: 8 kredit

Egyetemi kurzus tartása 2.: 8 kredit

Mentorált felkészülés egyetemi kurzus oktatására 1: 4 kredit

Mentorált felkészülés egyetemi kurzus oktatására 2: 4 kredit

Oktatásszervező, oktatástámogató tevékenység 1: 4 kredit

Oktatásszervező, oktatástámogató tevékenység 2: 3 kredit

Tansegédlet készítése 1: 4 kredit

Tansegédlet készítése 2: 3 kredit

Az Oktatási Modulban a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen végzett tevékenységekért jár kredit. A "Mentorált felkészülés" kivételével indokolt (és megfelelően igazolható) esetben a témavezető elfogadhat egy tanegység teljesítéséként más felsőoktatási intézményben végzett tevékenységet is. A tevékenységeket a témavezető igazolja. Egyetemi kurzus alatt az egy szemeszter átlagában legalább heti két (45 perces) tanórából álló kurzusokat kell érteni.

TANTÁRGYLEÍRÁSOK

MUTATVÁNY A DOKTORI ÓRÁK KÍNÁLATÁBÓL

Szintaxis I. (Szintaxiselmélet)

Surányi Balázs, Halm Tamás

Az ember nyelvi képessége; kompetencia és performancia; az anyanyelvtudás modellálása; a generatív grammatikaelmélet és az univerzális grammatika; a grammatika mondattani modul-jának rekurzivitása; mondattani megszorítások; mondattani kategóriák, mondattani szerkezetek; a szerkezetek tesztelése; a frázisszerkezet, a frázisszerkezet létrehozása; transzformációk: NP-mozgatás, operátormozgatás, fejmozgatás.

Fonológia

Cser András, Balogné Bérces Katalin

A fonológiaelmélet alapjai: szegmentumok, váltakozások, fonotaktikai szabályok, neutralizáció, a fonológiai formák redundanciája, megkülönböztető jegyek, jelöltség. A fonológiai levezetések elmélete: a fonológiai szabályok formája és rendezése; a lexikális fonológia alapjai, a lexikális és posztlexikális szabályok, a szigorú ciklicitás elve, az átlátszóság elve; a fonológia és a morfológia kölcsönhatása. A fonológiai ábrázolások elmélete: a megkülönböztető jegyek bináris és unáris értelmezése; a hangok belső szerkezete, jegygeometria, alulszabottság, autoszegmentális fonológia, prozódikus morfológia, a szótag szerkezete és a hangsúly. Optimalitáselmélet.

Logika

Halm Tamás, Bende-Farkas Ágnes, Gyuris Beáta

A formális logikának a nyelvleírásban alkalmazott alapfogalmai és módszerei; halmazelmélet, relációk és funkciók, kijelentéslogika, predikátumlogika.

Szintaxis II. (Magyar szintaxis)

Surányi Balázs, É. Kiss Katalin

A magyar mondat szerkezete. A topik-predikátum tagolás; a predikátum belső szerkezete; az igei kifejezés; az igekötők funkciója és mondat szerkezeti helye; a fókusz funkciója és mondat szerkezeti helye; a kvantorok mondat szerkezeti helye és hatóköre; a tagadás, a negatív általános névmások mondat szerkezeti helye és hatóköre; a határozók mondat szerkezeti helye és értelmezése.

Szemantika

Halm Tamás, Bende-Farkas Ágnes, Gyuris Beáta

A modelleméleti szemantika alapfeltevései és célkitűzései. Mondatjelentés, igazságfeltételek, kompozicionalitás. A szójelentés és a tulajdonított jelentés helye a modelleméleti szemantikában. Az implikaturák, a következményreláció és az előfeltevések megkülönböztetése. Szintaxis és szemantika kapcsolata. A szintaktikai ábrázolás lefordítása a logika nyelvére. Többértelműség, alulspecifikáció. Extenzionális

Montague-grammatika. Típusok; a lambda-operátor. Kvantorok a természetes nyelvben. Az általánosított kvantorok elmélete; a kvantorok tulajdonságai.

Szociolingvisztika

Hegedűs Attila, Reményi Andrea

A társas szemléletű nyelvészet mint sajátos paradigma. Nyelv és társadalom kapcsolatai. A nyelv vízszintes és függőleges tagolódása: regionális és társadalmi dialektusok. Kisebbségi nyelvhasználat, nyelvi attitűd. Módszertani kérdések: nyelvi adat, anyaggyűjtés. A pidgin és a kreol nyelvek. A lingua franca. Eredetelméletek. A diglosszia. A kódváltás. Nyelv és kultúra egymásra hatása. A regionális nyelvváltozatok kutatása. A szociolingvisztikai módszerek kialakulása a változatvizsgálatokban. A változatvizsgálatok problémái és eredményei (nyelvi asszimiláció, nyelvkontaktus és nyelvvesztés, nyelvcsere, stigmatizáció és hiperkorrekció). A nyelvi hátrányos helyzet. A nyelvi tervezés.

Az európai nyelvészeti gondolkodás története

Cser András

A nyelvészeti gondolkodás kezdetei; Platón és a jelentés kérdése; Arisztotelész és a sztoikusok; a nyelvi kategóriák megjelenése; Az alexandriai filológia és a római grammatika; a nyelvtan mint a szövegértés alapja; A grammatika latin nyelvterületen kívül és a didaktikus nyelvtanok megjelenése a középkor első századaiban; A késő középkori nyelvfilozófiai irányzat: a modista grammatika; középkori népnyelvi nyelvtanok; Reflexiók a nyelvre a rene-szanszban: a héber, az arab és az „egzotikus” nyelvek megjelenése; a nemzeti nyelv problémája; A 17–18. század nyelvfilozófiája: a *grammaire générale*; Az összehasonlító és történeti nyelvészet kezdetei a 19. század elején; A történeti nyelvészet a múlt század utolsó évtizedeiben, az újgrammatikusok; A strukturalizmus kialakulása Európában; A strukturalizmus Amerikában; A generatív irányzat első évtizede (N. Chomsky).

Szövegnyelvészet

Bors Edit

A kurzus fő célja a szöveg megközelítései bemutatása, a szövegszerveződés lokális és globális szintű elemeinek részletes tárgyalása, és a szövegnyelvészet alkalmazási lehetőségeinek feltárása, különös tekintettel az irodalmi szövegek vizsgálatára, és a kontrasztivitás szempontjaira.

Tematika: A szöveg megközelítései, szövegszervező elemek, szövegtipológia. Konnexitás (anafora/katafora, konnektorok, névmások, névelők). Kohézió (téma/réma, tematikus prog-resszió).

Koherencia (beszédaktusok). Szekvencialitás (narratív, leíró, magyarázó, érvelő, dialogikus szekvenciák). A megnyilatkozás elemei (modalitás, polifónia). A szövegnyelvészet alkalmazási lehetőségei: irodalmi szöveg, sajtószöveg, szövegstilisztika, kontrasztív szövegnyelvészet, szöveg és nyelvoktatás, szöveg és kapcsolatai (képek, zene).

Történeti nyelvészet

Cser András, É. Kiss Katalin

Ez a kurzus a történeti nyelvtudomány elméletének és módszertanának áttekintését nyújtja. Az érintett témák az alábbiak: (i) A hangváltozás elméletei (újgrammatikus, strukturalista, korai generatív, funkcionális/adaptív, optimalitáselmélet); (ii) A nyelvtani változás elméletei (újgrammatikus értelemben vett analógia, természetes morfológia, az analógia újabb keletű elméletei, a szintaktikai változások és a grammatikalizáció elméletei); (iii) A nyelvi változás generatív elmélete; a nyelvi változás és az anyanyelv-sajátítás összefüggése.

Mutatvány a műhelyórák kínálatából:

Klasszika-filológiai és orientalisztikai műhely:

Nyelvészet és szövegmagyarázat

Maróth Miklós

Az ókori (latin-görög) és a középkori (szír és arab) nyelvészet problémái, főbb forrásai. A tantárgy kitér az arisztotelészi nyelvelméletre, annak középkori és újkori folytatására. Részletesen ismerteti a sztoikusok nyelvtudományát: a szavak jelentésével kapcsolatos tanítást, azaz az etymológiát; a szófajok elméletét, a mondattant. Bemutatja, hogy az etymologia hogyan vált a szöveg (és a világ) értelmezésének módszerévé. Ismerteti a kiemelkedő ókori latin és görög nyelvtanírók munkásságát.

Ezek után bemutatja a szíreknek a görögön alapuló nyelvtudományát, majd a szír forrásokon alapuló nyelvtudományt. Külön figyelmet szentel az arab nyelvtudomány görög gyökereinek, és annak, hogy az arab nyelvtudomány miként vált az arab retorika részévé. Annak tárgyalása, hogy ez a retorikai-grammatika milyen szerepet játszik a hagyományos arab szövegmagyarázatokban.

Az etymologiai szövegmagyarázat ókori latin és görög, valamint arab szerzők műveiben.

Fodor György

A tantárgy bemutatja ókori, elsősorban egyházi szerzők művein (Origenés stb.) az etimologiai szövegmagyarázat módszerét, utalva a módszer klasszikus eredetére Hérakleitos, Platón, Aristotelés és mások munkájában. Bemutatja, hogy az etimologiai szövegmagyarázat hogyan vált általános exegetikai módszerévé. Eztán áttér az arab szerzőkre, elsősorban az arab grammatika és a Korán kapcsolatára. Bemutatja itt is, hogy a nyelvtan hogyan vált a szövegértés, azon túl a szövegmagyarázat, a szószerinti illetve metaforikus értelmezés alapjává.

A görög és az arab retorika mint a nyelvtudomány eszköze és része

Maróth Miklós

A görög és a római retorika a stilisztika számos pontján foglalkozott nyelvészeti kérdésekkel: mi a mondat, milyen hosszúak a mondatok, milyen tényezők folyásolják be a mondatok összeállítását (*compositio*). *Periodus* és *comma*. Az írásjelek kialakulása a

rétorok előadási gyakorlatából. Hogyan válogassuk meg a szavakat, hogy érvényesüljön a *perspicuitas* elve. Az első, illetve átvitt értelemben használt szavak. A szavak más jelentésbe való átvitelének szabályai. Az első értelemben használt szavak, a glotta, a metaforikus használat, a soloi-kismus stb. A szavak átvitt értelemben való használata és a szókincs bővülésének kapcsolata.

Az arab filozófusok mint Aristotelés rétorikájának a folytatói. Az arab rétorika mint az arab nyelvtudomány egyik megjelenésének kerete: az antik örökség.

A genuin arab rétorika megszületése és három fő területe: a *balágha* mint a mondat, a *baján* mint a szójelentés vizsgálatának kerete, e két terület kapcsolata a szövegmagyarázathoz. A *badi'* mint az alakzatok tana, és mint a szókincs gyarapításának eszköze.

Kötelező irodalom:

Aristotelés: *Rétorika*

Aristotelés: *Poétika*

I. Arnim: *Stoicorum Veterum Fragmenta*, I-IV, Lipsiae, 1905–1924.

A Commentaria in Aristotelem Graeca c. sorozat *De interpretatione*, *Rhetorica* és *Poietica* kommentárjai

Alfarabi, Avicenna és Averroes kommentárjai a két arisztotelészi munkához

Az arab logikai irodalom kiemelkedő szerzőinek a szójelentéssel kapcsolatos szöveghelyei. (Ez rendszerint logikai műveiknek a *De interpretatione* című arisztotelészi könyvet kommentáló része.)

Szövegolvasás

Az előző előadáshoz szükséges szövegek elolvasása. A klasszika-filológia iskolának tagjai csak a görög szövegeket, az arab doktori iskola hallgatói csak az arab szövegeket olvassák, más és más tanárral.

Nyelvelméleti műhely:

Az elvek és paraméterek elmélete

Surányi Balázs

A generatív nyelvelmélet kurrens minimalista programjának alapjául szolgáló elméletváltozat. A grammatika T-modellje. A mondattan moduljai: a szótár és a komputációs rendszer. Deriváció és reprezentáció. Mélyszerkezet és felszíni szerkezet. Kormányáselmélet, kötés-elmélet, esetelmélet.

A generatív nyelvelmélet minimalista programja

Surányi Balázs

A szótár és a nyelvtan komputációs komponense. A frázisszerkezet létrehozása; az összeolvasztás művelete. Morfológiai jegyek; jegyellenőrzés, a jegyellenőrzés kényszere által kiváltott mondattani mozgató. Komputációs megszorítások és a fonológia, ill. a szemantikai értelmezés által motivált mondattani megszorítások. A gazdaságosság elve. A fáziselmélet.

A szintaxis-szemantika interfész

Halm Tamás

Mondatszerkezeti pozíció és operátorhatókör. A kvantorok értelmezése és mondatszerkezeti helye. Tagadás és kvantifikáció. A kérdő operátor és a kvantorok. A számnevek és egyéb skaláris kifejezések értelmezése fókuszban és fókuszon kívül.

Magyar generatív nyelvtörténet

É. Kiss Katalin

A nyelvi változások generatív elmélete. Nyelvi változás és nyelvelsajátítás. A nyelvi változások modellálásának módszerei. Változások a magyar nyelv mondatában. Az igeidő-rendszer egyszerűsödése, az aspektusjelölés kihalása. Az igekötőrendszer kialakulása. A névelőrendszer kialakulása. A szerkezeti fókusz megjelenése. A határozóragok rendszerének kialakulása; névutók és határozóragok. Az igenevek rendszerének átalakulása stb.

Információs szerkezet és mondattani szerkezet

Surányi Balázs

A mondat topik-komment tagolása és fókusz-előfeltevés tagolása. A topik/logikai alany funkciója. A fókusz funkciója; azonosító fókusz és információs fókusz. A topik megjelenési formái a világ nyelveiben. A fókusz megjelenési formái a világ nyelveiben (szerkezeti fókusz, prozódiai fókusz, szétszakított szerkezetek stb.). Fókuszelméletek.

Magyar nyelvészeti műhely:

Dialektológiai változásvizsgálat

Hegedűs Attila

Valósíró-vizsgálatok különböző nyelvatlasz-felvételek és mai adatfelvétel összevetésével; a változás irányának és lefolyásának elemzése.

Valancia alapú magyar mondattörténet

Hegedűs Attila

A vonzathasználat változásának megfigyelése kiválasztott történeti szövegekben; az eredmények összehasonlítása a mai vonzathasználattal. Az elmozdulások rögzítése és magyarázata.

A szókészlet változása

Gerstner Károly

A lexikológia és a lexikográfia alapfogalmai, módszertana; a szókészlet változásának okai; a szókincs bővítésének módjai (kölcsönzés, szóösszetétel, szóképzés, jelentésbővítés, elvonás stb.).

Magyar mondattani jelenségek

Surányi Balázs

A főnévi, melléknévi, névutós kifejezések. A birtokos szerkezet. Az ige-alany, ige-tárgy egyeztetés. Az igeneves kifejezések szerkezete. Az alárendelő összetett mondatok szerkezete. A mellérendelő szerkezetek. A névmási rendszer; a kötéselvek. A mondatátszövődés.

Magyar generatív fonológia

Cser András

A magyar nyelv fonológiai problémái: a szegmentumkészlet; magánhangzó-harmónia, rövidü-lési szabályok; a zörejhangok zöngésségi hasonulása, palatalizációs szabályok; a nem szibi-láns réshangok viselkedése.

A fonológia határterületei: a fonológia és a morfológia viszonya különböző modellekben; a fonológia és a fonetika viszonya.

Anglisztikai műhely:

A nyelvi változás

Cser András

A történeti nyelvtudomány elméletének és módszertanának áttekintését. A nyelvemlékek értelmezése; Változatok, izoglosszák, a változások terjedése; a szociolingvisztika hozzájárulása a történeti nyelvészethez. A hangváltozás elméletei (újgrammatikus, strukturalista, korai generatív, funkcionális/adaptív, optimalitáselmélet). A nyelvtani változás elméletei (paradigma, rendszer és szó szerkezet, újgrammatikus értelemben vett analógia, természetes morfológia, az analógia újabb keletű elméletei, a szintaktikai változások és a grammatika-lizáció elméletei). Etimológia.

Az angol nyelv történeti fonológiája és morfológiája

Cser András

Az angol hangtörténet empirikus és elméleti problémái: a főbb germán és (korai) óangol hangváltozások, a palatalizáció, a réshangok zöngésségének kérdése; a nyelvjárási változa-tosság; a középanyol magán- és mássalhangzórendszer kialakulása; a főbb korai újangol hangváltozások, a *Great Vowel Shift*. A hangváltozások tanulmányozásának elméleti kérdései. Az inflexió morfológiai rendszerének változásai; a derivációs eszközök változásai, a szókészlet morfológiai és lexikális strukturáltsága; a grammatikalizáció.

Az angol nyelv történeti szókészlettana

Cser András

Az angol történeti szókészlettana empirikus és elméleti problémái: a derivációs eszközök változásai, a szókészlet morfológiai és lexikális strukturáltsága; a grammatikalizáció. A nyelvi kölcsönhatások jelentkezése a szókészletben; különböző korszakok jövevényszavai fonológiai, morfológiai és szemantikai szempontból; latin,

skandináv és francia jövevényszavak, ezek terjedésének folyamatai; spontán és tudós kölcsönzés.

Magyar-angol összehasonlító mondattan

Surányi Balázs

Az angol és a magyar mondatszerkezet eltérő sajátosságai. Alanyi külső argumentum az angol-ban, topikalizált külső argumentum a magyarban. A magyar szerkezeti fókusz és az angol szétszakított szerkezet (*cleft*). Látható kvantoremelés a magyarban és LF-kvantoremelés az angolban. Segédigemozgatás az angol kérdő és tagadó mondatban és igemozgatás a magyar fókuszos és tagadó mondatban. A magyar és az angol főnévi igeneves szerkezet. A magyar és az angol főneves kifejezés.

Romanisztikai műhely:

A középkori itáliai volgarék

Domokos György

A beszélt latin fejlődésének fő vonalai, amelyek a nemzeti nyelvek kialakulásához vezettek. A firenzei volgare (ó-olasz) grammatikája (l. ItalAnt projekt). A többi itáliai volgare középkori állapotának leírása, egymással történő összehasonlítása; a nyelvfejlődés megfigyelése. Milánói, szicíliai, ligúriai, velencei és más itáliai középkori szövegek elemzése az ItalAnt projekt mintáját követve.

KOMPLEX VIZSGA

A komplex vizsgára a negyedik szemeszter végén kerül sor. Két részből áll: az elméleti részből és a disszertációra vonatkozó részből; mindkét részvizsga szóbeli. Sikertelenség esetén egy alkalommal lehetséges újra vizsgázni, de ez kizárólag az elméleti részből, és csak ugyanazon szemeszterben lehetséges.

A komplex vizsgára való jelentkezés részeként a jelölt köteles megküldeni az alábbiakat a Doktori Iroda hivatalos emailcímére:

- a tavaszi félévben március 31-éig, az őszi félévben október 31-éig: a témavezetővel egyeztetett és általa jóváhagyott, az NYDI tanács elé javaslatként terjesztendő vizsgatémák, valamint a saját maga által választott vizsgatéma nevét (lásd lent);
- a szorgalmi időszak utolsó napjáig (mely a tavaszi félévben rendszerint május közepe utánra, az őszi félévben rendszerint december közepe utánra esik): 1) a jelölt tudományos önéletrajzát, és 2) a doktori tanulmányok második, kutatásra és disszertációírással fókuszáló szakaszára vonatkozó kutatási tervet. Az önéletrajznak tartalmaznia kell a jelölt dokumentált tudományos eredményeit: a megjelent vagy közlésre elfogadott tudományos közlemények, a tudományos előadások és az egyéb tudományos eredmények listáját. A kutatási terv kb. 5.000 szó (10 oldal) terjedelemben bemutatja a kutatás jelentőségét, ismerteti a kutatási kérdést (kérdéseket), a kiinduló hipotéziseket (amennyiben vannak) és felvázolja a disszertáció kutatási témájának szakirodalmi kontextusát. A kutatási terv részletesen bemutatja az elemzési tervezett adathalmazt, az adatgyűjtés és -elemzés módszertanát, valamint a kitűzött célok elérésének időbeli ütemezését egészen a megírt disszertáció benyújtásáig bezárólag. Amennyiben releváns, úgy a várható eredményeket és azok lehetséges felhasználásait is ismertetni kell.

Témák a komplex vizsga elméleti részéhez

Az elméleti részben a jelöltnek 2 téma kapcsán kell tanúbizonyságot adnia a felkészültségéről. Ezek közül egyet a témavezető javaslatát figyelembe véve a Nyelvtudományi Doktori Tanács jelölhet ki; ennek az "A" kategóriában felsorolt témák közül kell kikerülnie. A második témát a jelölt szabadon választja meg (akár az "A", akár a "B" listából).

"A" témakörök:

1. Szintaxis
2. Morfológia
3. Fonológia
4. Szemantika
5. Pragmatika
6. Pszicholingvisztika
7. Szociolingvisztika
8. Történeti nyelvészet

“B” témakörök:

1. Magyar szintaxis VAGY Egy idegen nyelv szintaxisa
2. Magyar fonológia VAGY Egy idegen nyelv fonológiája
3. Magyar morfológia VAGY Egy idegen nyelv morfológiája
4. Fonetika
5. Textológia/Szövegtan
6. Retorika
7. Korpusznyelvészet
8. Számítógépes nyelvészet
9. Lexikográfia
10. Kétnyelvűség
11. Anyanyelv-elsajátítás
12. Idegennyelv-elsajátítás
13. Diskurzuselemzés
14. Prozódia
15. Dialektológia
16. Fordítástudomány
17. Egy választott nyelv története
18. Egy választott nyelv filológiája

A komplex vizsga második része

A komplex vizsga második részében a jelölt feladata, hogy bizonyítsa a jártasságát a választott kutatási területen és számot adjon a már elvégzett kutatási lépésekről. A jelölt a kutatási terve alapján 15 percben beszámol arról, hogy doktori tanulmányainak második szakaszában milyen időbeli ütemezés mellett milyen kutatási feladatokat tervez megvalósítani. A beszámolót szemléltető anyaggal kell kísélnie (pl. prezentáció kivetítése). A bizottság és a jelölt megvitatják a bemutatott kutatási tervet, és a bizottság szükség esetén javaslatot tehet a terv módosítására vagy korrekciójára.

A bizottság értékeli a kutatási tervet (ennek során mind az írásos kutatási tervet, mind pedig a jelölt beszámolóját és az azt követő vitában elhangzottakat figyelembe veszi), és vagy elfogadja azt (módosítások nélkül vagy javaslatot téve módosításokra), vagy pedig elutasítja (amennyiben úgy ítéli meg, hogy a kutatási terv alkalmatlan arra, hogy az elkövetkező két évben végzendő kutatás és disszertációírás alapjául szolgáljon). A bizottság rövid írásos értékelést készít a komplex vizsga második részéről: elfogadó döntés esetén ennek tartalmaznia kell a javasolt módosításokat (amennyiben vannak ilyenek), elutasító döntés esetén pedig az elutasítás okait.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓK

A doktori iskola weboldala:

<https://btk.ppke.hu/nyelvtudomanyi-doktori-iskola>

A Doktori és Habilitációs Iroda weboldala:

<https://btk.ppke.hu/doktori-kepzesek>

Szabályzatok és űrlapok:

<https://btk.ppke.hu/nydi-tanulmanyi-informaciok-nyelvtudomanyok>

Oktatók:

<https://btk.ppke.hu/nydi-oktatok-teaching-staff>

Információk külföldi állampolgárságú hallgatók számára:

<https://btk.ppke.hu/en/international-office>

Az egyetemi wifi (eduroam) és levelezés használata:

<https://info.ppke.hu>

Könyvtár:

<https://btk.ppke.hu/konyvtar-3>

Hallgatói pályázatok, ösztöndíjak:

<https://btk.ppke.hu/hallgatoi-palyazatok-osztondijak>